

‘Geen tiran zal mij kunnen dwingen, hem te gehoorzamen’.

Anda Kerkhoven is zonder twijfel een van de meest tot de verbeelding sprekende studenten uit de geschiedenis van onze universiteit. Door haar leven en haar idealen, maar ook door de manier waarop ze daarvoor opkwam verdient ze een ereplaats aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Anda Kerkhoven (1919-1945) is geboren in Frankrijk, maar grotendeels opgegroeid op West-Java. Ze kwam daar al op jonge leeftijd op grondig wijze in aanraking met de natuur. Het wekte haar liefde voor alles wat leeft. Ze ontwikkelde een sterke afkeer van de jacht, terwijl haar vader een fervent jager was. Het bracht haar ook tot vegetarisme, en uiteindelijk tot een diep doorleefd pacifisme waar ze haar hele leven voor op zou komen.

Ze ging naar het Christelijk Lyceum in Bandung, en vervolgens begon ze aan een studie medicijnen aan de Hogeschool in Batavia. Omdat ze daar geen vrijstelling kreeg voor de vivisectiepractica, een vrijstelling waar ze wel op stond, vertrok ze naar Nederland. In Groningen kreeg ze deze dispensatie wel, en daar begon ze in 1938 opnieuw aan een studie medicijnen. Dit keer zonder dat ze verplicht was om tijdens de practica voor fysiologie en farmacologie met levende dieren proeven te doen.

Tijdens haar studie schreef Anda Kerkhoven verschillende stukken in het studentenblad *Der Clercke Cronike*. Hieruit bleek niet alleen haar pacifisme, maar ook haar compromisloze standpunten over haar opvattingen. Ze erkende staten, noch volken, ze wilde niets weten van enig geweld of van enige dwang in opvattingen. Het leverde haar felle kritiek op van medestudenten, waarmee ze met name vanuit nationaalsocialistische kring harde aanvallen te verduren kreeg.

Als studente bewoog ze zich in de kringen van De Ploeg, ze sloot zich aan bij de Groningse afdeling van de Sociaal Democratische Studenten Club, en ze werd lid van Magna Pete, de vrouwelijke studentenvereniging. Ze maakte op haar mede studenten een vriendelijke, maar ook afstandelijke en een beetje een onwereldse indruk. De befaamde kunstenaar Johan Dijkstra zou verschillende portretten van haar maken.

Toen de oorlog uitbrak sloot Anda Kerkhoven zich aan bij de verzetsploeg De Groot, die een sterk socialistisch en pacifistisch karakter had. Kerkhoven zorgde onder andere voor de distributie van bonkaarten en identiteitspapieren. Daarnaast schreef ze illegale stukken die onder andere verspreid werden onder studenten. Na de oorlog schreef K. Hendriks, bij wie ze in huis woonde, hierover: ‘Wilt u haar in haar element zien? Zij schrijft artikels over Ethica en vermenigvuldigt ze op de schrijfmachine. Ze tikt tot diep in de nacht.’ Kerkhoven deed oproepen tot naastenliefde en tot moreel juist handelen.

Op 27 december 1944 werd ze opgepakt, nadat andere leden van haar verzetsgroep eerder al gearresteerd waren. Haar Indische uiterlijk, maar ook haar halsstarrig zwijgen waren voor haar beulen reden om haar extreem wreed te behandelen en zwaar te martelen. Haar celgenote Frieda de Clerck-Zubli schreef over de gevangenschap van Anda Kerkhoven: ‘Wie naar haar woorden luisteren kon, bemerkte, dat haar ideeën doorleefd en zelfstandig doordacht waren. Anda, wier geest merkwaardigerwijs steeds actief bleef, zette haar behoefte om haar denkresultaten op schrift te stellen om in mondelinge uitingen.’

Anda Kerkhoven werd op 19 maart 1945 in het Quintusbos, op de grens van Haren en Glimmen, geëxecuteerd, samen met de verzetsstrijder Gerrit Boekhoven.

Deze tekst is gebaseerd op: Jacqueline Kampman, *Door studieband vereend. De geschiedenis van de G.V.S. Magna Pete, opgericht 1 november 1898* (Groningen 1989) 95-97; zie ook: Klaas van Berkel, *Academische illusies* (2005) 131 en 146-148.

Mart van Lieburg en Arjen Dijkstra